

Begrijpelijker overheid? Nu de wet zelf nog!

De overheid moet besluiten begrijpelijker maken en zich meer verplaatsen in burgers. Dit is het doel van de voorgestelde aanpassingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Maar de wet zelf blijft gehuld in juridische taal. En dat is een probleem.

Eugène van Haaren (voornieuws.nl), 14 juni 2024

Aanleiding voor de voorgestelde aanpassing van het bestuursrecht is het rapport van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag, die onderzoek deed naar de Toeslagenaffaire. Een van de conclusies was dat iedereen moet kunnen rekenen op een overheid die dienstbaar is en oog heeft voor de menselijke maat.

Miljoenen hebben moeite met overheidsteksten

In het wetsvoorstel [Versterking waarborgfunctie Algemene wet bestuursrecht](#) staat onder meer dat overheidsbesluiten begrijpelijk moeten worden uitgelegd. Dat is hard nodig. Volgens de [Monitor Begrijpelijkheid overheidsteksten](#) heeft zeker 30% van de Nederlanders moeite met teksten van de overheid.

Waar dat toe kan leiden, merken de medewerkers van de BelastingTelefoon. Elk jaar krijgen ze miljoenen telefoontjes van mensen die niet goed snappen wat de Belastingdienst van ze wil. Dat leidt tot onzekerheid en ergernis, onnodige fouten en onnodige kosten.

Nu is er sinds enkele jaren een programma Begrijpelijke Brieven Belastingdienst dat precies daaraan iets wil veranderen. Ruim 6.000 brieven van de Belastingdienst worden daarbij herschreven met als doel dat 80% van de burgers en bedrijven die direct begrijpen. Naar verwachting wordt het programma eind 2024 afgerond.

Onbegrijpelijke wetten

Toch vrees ik dat er ook na die tijd nog onbegrijpelijke brieven verstuurd zullen worden. Brieven waarin bijvoorbeeld staat dat een verzoek 'niet-ontvankelijk' is. Je hebt je in zo'n geval dan niet aan de regels gehouden. Bijvoorbeeld omdat je verzoek (je vraag) te laat was. En ter geruststelling volgt dan misschien nog de zin dat het verzoek 'ambtshalve wordt behandeld'. De schrik slaat een willekeurige burger dan om het hart, omdat het klinkt alsof jouw vraag door een traumateam op de ok aan de beademing wordt gelegd en de vraag is of en hoe je na afloop zult wakker worden.

Maar omdat in de wet 'niet-ontvankelijk' staat, zeggen de juristen die bij de overheid en uitvoeringsorganisaties werken, moeten we het dus ook zo noemen in onze besluiten. 'Anders komen we voor het hekje.' Vrij vertaald: dan verliezen we bij de rechter omdat die wil dat we 'niet-ontvankelijk' noemen. Zo staat het ook in de wet.

Schuldenaar

Er gebeurt wel wat op het gebied van begrijpelijkheid in de rechtspraak. Zo wil het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) dat zijn uitspraken voor het publiek begrijpelijk en toegankelijk zijn. Ook op andere plekken zijn er initiatieven die ervoor moeten zorgen dat de juridische mist opklaart. Maar de enige plek waar niets gebeurt, is in de wet zelf.

En dat is best vreemd want een algemeen rechtsbeginsel is dat 'eenieder wordt geacht de wet te kennen'. De overheid gaat er dus vanuit dat iedereen de wet kan begrijpen. Laten we nou de Awb zelf als voorbeeld nemen. Wat vind je van deze tekst:

Voor zover het bestuursorgaan om een andere reden dan een gebrek aan betalingsruimte een betalingsregeling heeft getroffen of voor zover de bestuursrechter de verplichting tot betaling om die andere reden heeft geschorst, is de schuldenaar over de termijn van de betalingsregeling of de schorsing wettelijke rente verschuldigd, tenzij het bestuursorgaan of de bestuursrechter anders bepaalt.

Dat zijn 55 duurbetaalde juristenwoorden voor iets wat je misschien ook zo zou kunnen zeggen:

Iemand die een bedrag in delen of later mag betalen, betaalt ook rente over die periode. Behalve als een bestuursorgaan, zoals de inspecteur van de Belastingdienst, of de rechter zegt dat dat niet hoeft.

Dan ben je meteen af van dat rare woord 'schuldenaar' - alsof iemand z'n beroep heeft gemaakt van schulden maken, net als een molenaar malen als beroep heeft. Of noem het voor mijn part 'iemand met schulden'. In elk geval: een stuk korter en duidelijker en ja, ik heb voor 'bestuursorgaan' als voorbeeld de Belastingdienst genoemd. Ik werk er als tijdelijk eindredacteur, vandaar.

Verschoonbare termijnoverschrijding [kader]

Waar denk je nou aan bij een 'verschoonbare termijnoverschrijding'? Iets met luiers misschien... Flauw grapje, maar wat zou je dan kunnen schrijven? ChatGPT probeert het met 'toelaatbare vertraging', maar dat voelt toch nog vaag. Wat denk je van: 'een goede reden waarom je te laat bent'? Als je er dan ook nog bij zet welke reden dat is, ben je volgens mij klaar. Nu nog even de wet hertalen. [einde kader]

Maar ondanks alle goede bedoelingen, verandert de wetgever niets aan de formuleringen in de wet zelf. Dus blijven ambtenaren verwijzen naar juridische en ouderwetse woorden en onbegrijpelijk lange zinnen, zodat in de praktijk alleen juristen de wet nog kennen.

Belanghebbenden

Onhandig aan de wetwijziging is ook dat het gaat om begrijpelijke besluiten 'voor belanghebbenden'. Je zou namelijk kunnen redeneren dat ook de overheid zelf een belanghebbende is. Zoals de Belastingdienst, die moet zorgen voor een zorgvuldige

besteding van het belastinggeld van ons allemaal. En juist die 'belanghebbende' snapt de ingewikkelde wetten meestal wel, tenminste, de juristen die er werken.

Ook zie ik niet in waarom overheidsbesluiten niet voor iederéén begrijpelijk zouden moeten zijn. Vaak hoor ik als eindredacteur 'maar mijn doelgroep snapt dit wel'. Maar sterke en zwakke lezers komen op elk opleidingsniveau voor, zo blijkt uit [onderzoek](#). De beste lezers op het vwo scoren even hoog op leesvaardigheidstoetsen als de beste lezers op het vmbo; de slechtst scorende lezers op het vwo zijn te vergelijken met die op het vmbo.

Ik wil deze zorgen graag overbrengen en zal deze bijdrage daarom ook insturen als reactie bij de [internetconsultatie](#) die nog tot 1 augustus 2024 loopt. Na deze consultatie gaat de wetswijziging voor advies naar de Raad van State en vervolgens naar de Tweede Kamer. Ik ben gelukkig op tijd, dus ontvankelijk. Hopelijk is de wetgever dat ook voor mijn verzoek om de wet eenvoudiger te maken.